FIDELA, O TRADUCERE ROMÂNEASCĂ FIDELĂ A *BIBLIEI KING JAMES* (1611)

LECT. DR. EMANUEL CONŢAC
Institutul Teologic Penticostal, Bucureşti
emanuelcontac@gmail.com

Abstract: The present paper assesses the relationship between the KJB (whose 400th anniversary has been celebrated in 2011) and the so-called FIDELA, a Romanian version published in 2010 by a group of KJB-only Baptist believers, under the supervision of Cluj-based American missionary Brian Nibbe. Although the preface of FIDELA claims that the translation was made from the Textus Receptus, a close analysis of the Romanian text, in relation both to Textus Receptus and KJB reveals many calques which demonstrate beyond doubt that the *Vorlage* of the Romanian translators was not a Greek Text, but the "Authorized Version".
Keywords: pre-KJB English versions, *King James Bible*, *Fidela* version, Romanian versions of the Bible, *Textus Receptus*

1. Introducere

În 2011, asociaţiile de biblişti şi filologi, în colaborare cu diverse universităţi şi colegii din lumea anglo-saxonă, au sărbătorit cu fast a 400-a aniversare a *Bibliei King James* 1611 (în continuare KJB). Dat fiind faptul că acest monument de limbă engleză a fost realizat sub patronajul monarhiei britanice, însăşi regina Elizabeta a II-a, în discursul tradiţional de Crăciun (2010), sublinia importanţa KJB: „Considerată capodopera prozei englezeşti, cea mai expresivă traducere a Scripturilor, limba glorioasă a acestei Biblii a supravieţuit frământărilor istoriei şi ne-a dat multora dintre noi cele mai familiare şi mai frumoase descrieri ale naşterii lui Iisus Hristos". Uriaşa influenţă exercitată de KJB asupra literaturii englezeşti reiese cu prisosinţă mai ales din erudita lucrare (în două volume) a lui David Norton (1993), lucrare condensată ulterior într-un singur volum (Norton 2000).

Dacă influenţa KJB asupra tradiţiei biblice englezeşti este deja un fapt binecunoscut şi excelent documentat, mai puţin cunoscut cercetătorilor este faptul că distinsa versiune britanică are un descendent şi pe tărâmul tradiţiei biblice româneşti, versiunea FIDELA, creaţie a unui grup de români coordonaţi de un misionar american stabilit în România. Atât relaţia textuală dintre KJB şi FIDELA, cât şi meritele literare ale acesteia din urmă fac obiectul acestui studiu. Deoarece în limba română articolele despre istoria KJB, respectiv contextul în care a apărut aceasta, sunt cvasiinexistente, în prima parte a studiului nostru vom prezenta câteva

BDD-A19599 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:48 UTC)

informaţii despre KJB şi despre cadrul politico-religios în care a apărut, urmând ca în partea a doua să analizăm versiunea FIDELA.

2. Versiunile biblice anterioare KJB

Deşi John Wycliffe (c. 1330−1380) n-a fost implicat în traducerea Bibliei decât într-o mică măsură, numele său a fost asociat cu două versiuni realizate de oameni din anturajul său în perioada 1370−1390. Dat fiind faptul că antedatează tiparul, textele traduse (după Vulgata) au circulat în manuscris, astăzi existând cca 200 de copii, dintre care doar câteva conţin textul integral al Bibliei (CHB, vol. 2: 388).

Controversatele lucrări teologice scrise de Wycliffe în deceniile precedente (*De Civili Dominio*, care în 1377 i-a atras acuzaţia de erezie şi *De Veritate Sacrae Scripturae*, 1377–1378) l-au transformat în *persona non grata*, iar mişcarea religioasă cristalizată în jurul lui a fost dur persecutată în deceniile următoare. Influenţa unor protectori puternici din arena politico-religioasă şi tulburările prin care trecea Biserica (sfâşiată de schismă la acea vreme) l-au păzit de Wycliffe de rug în timpul vieţii, dar traducerile întreprinse de el şi apropiaţii săi au fost condamnate în 1407, în timpul unui sinod regional convocat la Oxford de episcopul Thomas Arundel. În anul următor, episcopul avea să convoace un nou sinod la catedrala St. Paul din Londra, în urma căruia au fost adoptate treisprezece *Constitutiones* cu privire la mişcarea fondată de Wycliffe.[1] Articolul VII interzicea traducerea textelor Sf. Scripturi „in linguam Anglicanam", deoarece „periculosa res est [...] textum sacrae scripturae de una in aliud idioma transferre". Totodată, prelaţii adunaţi la catedrala St. Paul hotărau următoarele: „Statuimus igitur et ordinamus, ut nemo deinceps aliquem textum sacrae scripturae auctoritate sua in linguam Anglicanam, vel aliam transferat, per viam libri, libelli, aut tractatus [...] sub majoris excommunicationis poena" (Wilkins 1737: 317).

Un prag important în tradiţia biblică engleză îl reprezintă activitatea lui William Tyndale, a cărui educaţie la Oxford şi Cambridge i-a oferit o bună bază filologică pentru munca de traducere. Influenţat în mod direct atât de Erasmus (al cărui *Enchiridion Militis Christiani* l-a tradus în engleză), cât şi de Luther, Tyndale a căutat un mecena sub oblăduirea căruia să-şi desfăşoare activitatea de traducător. Episcopul Cuthbert Tunstall, pe care l-a întâlnit la Londra în 1523, a refuzat să-l angajeze, deşi Tyndale îşi demonstrase deja competenţa printr-o traducere din Isocrate. Anul 1524 marchează începutul unui parcurs aventuros prin Europa: Hamburg, Wittenberg, Hamburg, Köln, Worms. După câteva încercări, reuşeşte finalmente să publice prima ediţie (*octavo*) a Noului Testament (NT) în 1526, la Worms, într-un tiraj de circa 6000 de exemplare (CHB, vol. 3: 141−142). Considerată subversivă, traducerea lui a fost interzisă atât de episcopul Tunstall (1526), cât şi de regele Henric al VIII-lea (1530). În următorul deceniu, până la arestarea şi executarea sa, Tyndale avea să înceapă traducerea Vechiului Testament

[1] Textul latinesc al „Constituţiilor" se găseşte în WILKINS 1737, vol. 3: 314−319.

BDD-A19599 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:48 UTC)

(VT), publicând în paralel numeroase opuscule teologice (de inspiraţie luterană) şi o revizuire a NT (1534). Criticile virulente, tipice pentru epoca respectivă, pe care traducătorul le-a exprimat cu privire la unele idei şi practici întâlnite în Biserica vremii au atras asupra lui anatema establishmentului. A rămas celebră polemica lui cu Thomas Morus, pe marginea unor probleme de traducere a Bibliei. Deşi a avut un sfârşit tragic, fiind arestat, condamnat pentru erezie, garotat şi, în final, ars pe rug – căci intervenţiile puternicului său prieten, Thomas Cromwell, nu l-au putut salva – Tyndale a influenţat tradiţia biblică engleză mai mult decât oricare alt traducător al Scripturii dinainte sau de după el.

De la moartea lui Tyndale, ale cărui ultime cuvinte au fost „Lord, open the King of England's eyes", şi până la publicarea primei Biblii autorizate de Coroana Britanică aveau să treacă încă trei ani. În 1539, temperamentalul monarh al Angliei aproba o versiune (tipărită cu litere gotice) a cărei pagină de titlu anunţa: „This is the Byble apoynted to the use of the churches". Ilustraţia de pe pagina de început (realizată de Holbein) este un bun exemplu de propagandă politico-religioasă: registrul de sus îl înfăţişează pe regele Henric primind *Verbum Dei*. Autoritatea coboară de la Dumnezeu la rege, apoi spre cler şi biserici prin Thomas Cranmer, arhiepiscopul de Canterbury (stânga) şi spre nobilime, prin Thomas Cromwell (dreapta). Până la moartea lui Henric al VIII-lea (1547), această ediţie a avut o soartă oscilantă (fiind uneori retrasă din biserici).

Reforma ecleziastică începută de Henric al VIII-lea (care şi-a dorit mai degrabă ieşirea de sub jurisdicţia Romei decât o reformă teologică în sensul dorit de puritani) a continuat sub Eduard al VI-lea, fiind întreruptă brutal de regina Maria Tudor (1553−1558), catolică ferventă. În timpul scurtei sale domnii, numeroşi protestanţi englezi au luat calea exilului, refugiindu-se la Geneva, probabil cel mai puternic bastion al Reformei magisteriale, unde au tradus NT (1557) şi apoi Biblia întreagă (1560). Popularitatea uriaşă a acestei versiuni, publicată în circa 140 de ediţii până în 1644, a fost întrecută numai de KJB, pe care de altfel a concurat-o multă vreme. Uşor de mânuit, graţie formatului portabil şi împărţirii pe capitole şi versete, foarte lizibilă (datorită caracterelor romane) şi înzestrată cu un bogat aparat de adnotări, hărţi şi tabele, versiunea geneveză (numită şi „Breeches Bible"[2]) a fost Biblia lui Shakespeare, Biblia luată de puritani în Lumea Nouă şi Biblia regelui Iacob însuşi.

Paradoxal, notele (acele „most profitable annotations upon all the hard places") care au făcut ca Biblia de la Geneva să fie atât de populară în rândul maselor au fost şi factorul care a dus la marginalizarea ei de către Coroană. Fiind scrise de calvinişti, care găseau în Scriptură un mandat clar pentru rezistenţa politică la tiranie, notele marginale din Biblia de la Geneva nu puteau fi nici pe placul Elizabetei I, adepta echilibrului şi a căii de mijloc în chestiuni de politică ecleziastică, nici pe placul moştenitorului ei, Iacob al VI-lea al Scoţiei, devenit, după moartea Glorianei, Iacob I al Angliei.

[2] În traducere aproximativă, „Biblia cu nădragi". Denumirea se datorează termenului „breeches" („nădragi", „brăcinari") folosit pentru a reda ebr. *hagorot*, gr. *περιζώματα* din Gen. 3:7.

BDD-A19599 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:48 UTC)

A doua ediţie oficială a bibliei englezeşti este aşa-numita „Bishops' Bible" pe a cărei pagină de titlu regina Elizabeta I este prezentată ca vajnică apărătoare a dreptei credinţei, având ca deviză un citat din apostolul Pavel: „Non me pudet Evangelii Christi. Virtus enim Dei est ad salutem omni credenti" (Rom. 1:16). Pentru a contracara influenţa Bibliei de la Geneva, arhiepiscopul Matthew Parker a dispus publicarea unei ediţii oficiale, operă colectivă a mai multor episcopi englezi, realizată după nişte instrucţiuni precise. Pasajele mai puţin ziditoare duhovniceşte erau marcate astfel încât cititorul să le poată evita în lectura publică, iar notele marginale erau de regulă evitate. Între acele puţine note care s-au păstrat se remarcă una pe cât de originală, pe atât de fantezistă: toponimul *Ofir* (menţionat în Ps. 45:19) este identificat cu ţinutul descoperit de Christophor Columb![3]

3. Un rege nou, o Biblie nouă (KJB – 1611)

După moartea Elizabetei (1603), care refuzase multă vreme să desemneze un moştenitor, coroana britanică a revenit regelui Iacob al VI-lea al Scoţiei. Frământările religioase din epoca Elizabetei nu se încheiaseră încă, deşi regimul ei se caracterizase prin stabilitate. Odată cu sosirea unui nou suveran, puritanii au decis să ceară o reformare mai profundă a Bisericii Angliei, prin eliminarea ultimelor rămăşiţe de „superstiţii" şi „obiceiuri papistaşe". Dezideratele partidei puritane s-au cristalizat în „Millenary Petition", un document numit astfel după numărul semnatarilor. Regele Iacob a acceptat să ţină o dezbatere între arhiereii Bisericii şi puritani, care a avut loc la Hampton Court în zilele de 14, 16 şi 18 ianuarie 1604. Discuţiile (mediate de *rex pacificus*) dintre clerul înalt (nouă episcopi şi alţi şapte clerici de rang inferior) şi cei patru reprezentanţi ai taberei puritane s-au concentrat pe liturghie şi ceremonialul bisericesc. De fapt, în ansamblul dezbaterilor, chestiunea unei noi traduceri pare să fi fost aproape marginală. Principalele informaţii despre conferinţa de la Hampton Court provin dintr-o lucrare scrisă de William Barlow[4], viitor episcop de Lincoln. Deşi „procesul verbal" publicat de Barlow (el însuşi ostil puritanilor) are un ton propagandistic (explicabil, dacă avem în vedere că regele Iacob a citit textul înainte de publicare), documentul reproduce în mod credibil poziţiile teologice (şi ideologice) ale celor două părţi.

Cel care a adus în discuţie problema publicării unei noi Biblii a fost puritanul John Reynolds (Rainolds), rectorul Colegiului „Corpus Christi" (Oxford), care motiva că „those which were allowed in the reigne of King Henry the Eight, and Edward the sixt, were corrupt, and not answerable to the truth of the Originall" (Barlow 1638: 46). Propunerea lui Reynolds a găsit un ecou favorabil în planurile regelui Iacob, care se declara nemulţumit de toate celelalte versiuni existente şi, mai cu seamă, de Biblia de la Geneva, ale cărei note le găsea „very partial, untre, seditious, and favouring too

[3] „Ophir is thought to be the Llande in the West coast of late founde by Christopher Columbo, from whence at this day is brought most fine golde".
[4] *The Summe and Substance of the Conference* [...], London, 1638.

BDD-A19599 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:48 UTC)

much of dangerous, and traiterous conceits" (Barlow 1638: 47). Pentru a se asigura că noua versiune nu va conține explicații subversive, regele propunea ca ea să fie făcută „by the best learned in both the Universities, after them to bee reviewed by the Bishops, and the chiefe learned of the Church; from them to be presented to the Privy Councel, and lastly, to be ratified by his Royal authority; and so this whole Church to be bound unto it, and none other" (Barlow 1638: 47).

În final, s-a decis ca membrii comitetului de traducere să fie grupați în șase „companii" care să lucreze pornind de la niște norme redactate de rege în colaborare cu Richard Bancroft. Fiindcă cele paisprezece reguli sunt probabil unice pentru epoca respectivă, le reluăm mai jos în sinteză, urmând expunerea lui W. J. Heaton (1913: 267−271): 1) baza de plecare în munca de revizuire va fi Biblia Episcopilor, care trebuie modificată doar acolo unde nu este fidelă originalelor; 2) numele profeților și ale scriitorilor sacri vor fi scrise conform variantei intrate în uz (Norton 2011: 87); 3) cuvintele „bisericești" vor fi păstrate (*i.e. church*, nu *congregation*);[5] 4) cuvintele cu multiple înțelesuri vor fi folosite conform utilizării lor din perioada patristică și potrivit cu analogia credinței; 5) de preferință, împărțirea pe capitole va rămâne aceeași; 6) notele marginale nu vor fi folosite decât pentru explicarea termenilor din greacă sau ebraică; 7) pe margine vor fi inserate, după necesitate, trimiteri biblice la alte pasaje; 8) traducerea revizuită de un membru al unei companii va fi verificată de membrii aceleiași companii; 9) munca unei companii va fi trimisă spre verificare alteia; 10) diferențele de opinie dintre o companie și alta vor fi rezolvate la o ședință comună; 11) în cazul unor dificultăți majore („any place of special obscurity"), traducătorii vor cere părerea altor erudiți din țară; 12) episcopii vor cere clericilor care cunosc limbile biblice să trimită comentarii cu privire la traducerea în curs de realizare; 13) directorii companiei de la Westminster vor fi decanii de la Westminster și Chester, iar companiile de la Cambridge și Oxford vor fi conduse de titularii catedrelor de ebraică, respectiv greacă; 14) următoarele traduceri vor fi folosite ca reper: Tyndale, Coverdale, Matthews, Whitchurch (= Biblia Mare, 1539) și Geneva.

Nu s-au păstrat informații despre data exactă a tipării KJB, după cum nu există nici documente care să ateste că ea ar fi fost „autorizată" în mod oficial de regele Iacob. Sub aspect grafic, traducerea (republicată recent într-o splendidă ediție aniversară[6]) este o îmbunătățire față de celelalte versiuni realizate sub auspiciile Coroanei. Urmând tradiția, s-au folosit pentru tipărire caractere „gotice" („blackletter"), mai elegante, dar mai greu de citit decât cele „romane", folosite în Biblia de la Geneva. O trăsătură curioasă a acestei ediții o reprezintă casetele ornamentale care conțin atât litere inițiale mari, cât și reprezentări ale unor personaje din mitologia clasică: zeul Pan (cântând la fluier) este prezent de trei ori

[5] Regula poartă ecoul polemicilor dintre Thomas More și Tyndale și constituie o condamnare implicită a Bibliei de la Geneva și a concepțiilor aflate la baza ei.

[6] *The Holy Bible. Quatercentenary Edition. An Exact Reprint in Roman [...] of the King James Version Published in the Year 1611*, Gordon Campbell (ed.), Oxford, Oxford University Press, Oxford, 2010.

BDD-A19599 © 2012 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:48 UTC)

(Ps. 141, Înţelepciunea lui Solomon şi 1 Petru 3), Neptun, cu tridentul în mână, îşi struneşte bidivii (Mat. 1 şi Apoc. 1), iar nimfa care se transformă în laur, (Rom.), este, desigur, Dafne. Conform socotelii făcute de David Norton, prima ediţie conţine 351 de erori tipografice (247 în text şi 104 în glosele marginale) şi unele erori care probabil trebuie să fi existat în textul pregătit pentru tipar[7].

Deşi această versiune s-a dovedit foarte longevivă, fiind reeditată de zeci de ori în cei 400 de ani care s-au scurs de la publicarea ei, numeroasele texte preliminare care însoţesc textul biblic propriu-zis au fost retipărite doar în mod excepţional. Aceste elemente, care se întind pe 74 de pagini în *editio princeps*, sunt următoarele: 1) pagina de titlu realizată de artistul flamand Cornelius Boel; 2) epistola omagială către Iacob I, scrisă probabil de Thomas Bilson, episcopul de Winchester; 3) prefaţa către cititori („The Translators to the Reader"); 4) un calendar liturgic pentru fiecare lună; 5) un almanah valabil pentru următorii 39 de ani; 6) un tabel pentru calcularea Paştelui; 7) un tabel şi un calendar cu lecţiuni biblice; 8) un tabel cu numele şi ordinea cărţilor biblice; 9) blazonul regal; 10) genealogii de la Adam la Hristos; 11) un tabel cu toponime din Canaan; 12) o hartă a Canaanului (Campbell 2010: 302−308).

Cu această perspectivă asupra contextului politic şi religios din care a izvorât KJB, putem trece la analizarea istoriei mai puţin celebrei FIDELA, echivalentul românesc al versiunii englezeşti.

4. Istoria versiunii FIDELA[8]

Versiunea FIDELA, numită astfel fiindcă, spun traducătorii, „am dorit să dăm o traducere curată a cuvintelor păstrate şi inspirate ale lui Dumnezeu", este isprava unui grup de români coordonaţi de americanul Brian J. Nibbe, pastorul Bisericii Baptiste „Lumina Evangheliei" din Cluj-Napoca[9]. De formaţie contabil, Brian Nibbe a sosit în România în 1994, după parcurgerea unui program de masterat la Hyles-Anderson Seminary. În 2000 a primit titlul de „Doctor of Humanities" din partea „Baptist College of America" (BCA), instituţie care se recomandă drept „cel mai bun colegiu biblic prin corespondenţă"[10]. Informaţiile despre acreditarea acestei instituţii sunt de negăsit, dar în lista cadrelor didactice întâlnim totuşi câteva nume, însoţite de următoarea justificare: „În loc să fie supusă filozofiilor schimbătoare şi teoriilor fără fundament, de către oameni care n-au făcut niciodată activitate de pastoraţie, curricula BCA izvorăşte din vistieriile titanilor credinţei! Curricula noastră unică este disponibilă prin intermediul unui program de corespondenţă. Prezentăm

[7] Pentru o discuţie mai amplă despre erorile de tipar sau de altă natură din *editio princeps*, vezi Norton (2011: 54−61 şi 167−172).

[8] Pentru această parte a studiului de faţă am preluat, revizuit şi extins o secţiune a unei cercetări care inventariază principalele ediţii ale Bibliei în limba română: Conţac (2011: 159−245).

[9] Trebuie precizat că, deşi se defineşte ca „baptistă", Biserica „Lumina Evangheliei" (înfiinţată în anul 2000) nu face parte din Cultul Creştin Baptist din România, iar iniţiativa acestei traduceri aparţine exclusiv acestei comunităţi independente.

[10] America's Premier Correspondence Bible College.

BDD-A19599 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:48 UTC)

mai jos câţiva dintre membrii corpului nostru profesoral”[11]. Astfel, în lista de „profesori” întâlnim fie predicatori baptişti din secolul XIX (J. Hudson Taylor, William Carey, C.H. Spurgeon, George Müller), fie predicatori baptişti din sec. XX (Lester Roloff, J. Frank Norris, Tom Malone, John R. Rice, Lee Roberson, Jack Hyles, Carl Hatch). Pentru a lămuri de la bun început chestiunea identităţii doctrinare a seminarului, primul paragraf din secţiunea „Our Beliefs” statuează: „Acceptăm manuscrisele de tip *Textus Receptus* din care provine Biblia *King James* şi acceptăm că Biblia *King James* este Cuvântul lui Dumnezeu păstrat în mod divin în limba engleză”.

În 2002, sub coordonarea lui Brian Nibbe, s-a început traducerea Bibliei pornind tocmai de la acest text foarte popular în rândurile baptiştilor fundamentalişti americani, care, precum se ştie, nu acceptă contribuţiile cercetării moderne la reconstituirea textului biblic originar[12]. Prima ediţie FIDELA (2009) a fost publicată exclusiv în format electronic (PDF), iar în urma comentariilor venite din partea comunităţii evanghelice româneşti a fost revizuită, fiind tipărită anul următor în 10000 de exemplare distribuite gratuit. Epuizarea acestora a dus la retipărirea a încă 15000 de exemplare cu coperţi de piele. Într-o scrisoare de informare datată 4 oct. 2011, Brian Nibbe anunţa că cele 25000 de exemplare fuseseră difuzate în bună măsură şi cerea totodată sprijin financiar pentru tipărirea a încă 20000 de exemplare din a treia ediţie (disponibilă numai în format digital la momentul respectiv)[13], ediţie a cărei prefaţă este semnată de „pastor Andrei Beniamin Lariu” şi „dr. Brian James Nibbe, Sr.”[14].

4.1. O traducere după *Textus Receptus*?

Potrivit informaţiilor de pe site-ul pastorului Brian Nibbe, la realizarea acestei versiuni au fost necesare 50000 de ore de muncă şi peste 230000 de dolari. Evident, nu putem verifica în mod independent aceste date. Ce putem însă verifica este pretenţia traducătorilor de a fi tradus Noul Testament după textul grecesc, mai exact după *Textus Receptus*: „Am dorit să producem o traducere nouă care să aibă ca origine familia grecească a *Textului Receptus* pentru Noul Testament” (FIDELA: 9)[15]. Ignoranţa cu privire la tradiţia biblică românească îi face pe responsabilii ediţiei să afirme că versiunea lor este „singura traducere românească modernă a Bibliei care porneşte de la *Textus Receptus*”, informaţie eronată, întrucât Societatea

[11] *Cf.* site-ului colegiului, http://0101.nccdn.net/1_5/0a6/198/2a1/Catalog-2011.pdf, accesat la 28 octombrie 2011.

[12] O încercare de corectare a acestei tendinţe a făcut Carson (1978).

[13] Vezi http://bjnibbesr.com/files/46426489.pdf, site accesat la 28 octombrie 2011.

[14] Textul introductiv al ediţiei I este asumat de „Echipa de traducere Fidela”. Prefaţa celei de-a doua ediţii nu este semnată.

[15] Informaţia se regăseşte şi pe pagina de internet a Bisericii: „In 2002 our church began it’s (sic) biggest project ever, the translation of the New Testament from the Greek Textus Receptus. At the time there was no modern Romanian *Textus Receptus* translation”. Vezi http://bjnibbesr.com/index.html, site accesat la 28 octombrie 2011.

BDD-A19599 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:48 UTC)

Biblică Trinitariană a publicat în 2002 o versiune a Bibliei care foloseşte *Textus Receptus* ca *Vorlage* pentru Noul Testament[16].

Înainte de a vedea dacă afirmaţia privind textul-sursă al traducerii se verifică, să vedem care este filozofia de lucru a echipei coordonate de Brian Nibbe: „Înainte de toate noi credem în echivalenţa formală. Acesta este crezul după care cuvintele lui Dumnezeu sunt literale şi trebuie traduse literal. Am încercat să ocolim practica echivalenţei dinamice, care este de prea multe ori ceea ce traducătorul doreşte să spună. Pentru că această traducere este una literală, vei observa unele exprimări sau fraze mai neobişnuite" (FIDELA: 9). Odată tradus, textul a fost verificat cu ajutorul unui procedeu mult îndrăgit în tradiţia biblică românească, metoda comparatistă. „Am încercat să găsim cât mai mult (sic!) traduceri româneşti în circulaţie şi să le folosim comparând termeni şi expresii pentru alegerea celor mai justificate sensuri. Au fost folosite de asemenea şi texte în alte limbi în paralel cu textele româneşti când anumite pasaje au avut nevoie de mai multe clarificări. În total au fost folosite 9 texte de limbă română şi 10 în limbi străine" (FIDELA: 9). După cum vom vedea, de un statut privilegiat s-a bucurat KJB, folosită însă nu ca simplu element de comparaţie, ci ca text-sursă. Secţiunea care urmează prezintă mai multe categorii de dovezi, care conduc toate înspre concluzia că FIDELA este o transpunere servilă în româneşte a KJB.

4.2. Elemente care definesc filiaţia KJB-FIDELA

4.2.1. Folosirea elementelor paratextuale

Un indiciu relativ sigur cu privire la ediţia care a stat la baza unei traduceri este prezenţa parantezelor în textul biblic. Deoarece KJB foloseşte paranteze în numeroase rânduri, putem folosi acest element pentru a depista influenţa pe care a avut-o asupra altor versiuni. Tabloul de mai jos conţine doar câteva exemple care pun în evidenţă filiaţia dintre KJB şi FIDELA.

Ref.	KJB	FIDELA
Mat. 24:15[17]	(whoso readeth, let him understand)	(cine citeşte să înţeleagă)
Marc. 2:10	(he saith to the sick of the palsy)	(îi spune paraliticului)
Marcc. 5:13	(they were about two thousand)	(erau cam două mii)
Marc. 6:14	(for his name was spread abroad)	(pentru că numele lui se răspândise)
Marc. 14:40	(for their eyes were heavy)	(fiindcă ochii lor erau îngreunaţi)
Marc. 15:41	(Who also, when he was in Galilee, followed him, and ministered unto him)	(Care, de asemenea, când era *el* în Galileea, îl urmau şi îl serveau)

[16] TBS 2002, „Prefaţă": „Pentru a conferi exactitate textuală acestei revizuiri, consultând şi *Biblia de la Iaşi*, societatea noastră a folosit *Textus Receptus* ca bază textuală a Noului Testament, iar *Textul Masoretic* ca bază a Vechiului Testament".

[17] *Cf.* şi pasajul paralel din Marc. 13:14.

BDD-A19599 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:48 UTC)

Din perspectiva elementelor paratextuale, mai remarcăm că atât în FIDELA, cât şi în KJB, acuzaţia care i se aduce lui Isus (Marc. 15:26) este scrisă cu majuscule: „THE KING OF THE JEWS", respectiv „ÎMPĂRATUL IUDEILOR".

4.2.2. Folosirea adverbului „acum"

Deoarece KJB era destinată uzului liturgic şi lecturii cu glas tare („appointed to be read in churches"), traducătorii ei au urmărit să imprime textului o fluenţă cât mai mare. Procesul verbal al întâlnirii finale arată cu prisosinţă că responsabilii ediţiei au fost profund preocupaţi de dimensiunea orală a textului (Nicolson 2003: 209−212). Pentru a spori cursivitatea textului tradus, au introdus uneori adverbe care nu au corespondent în textul grecesc. Unul dintre ele este adverbul *now*. Traducătorii FIDELEI au observat că românescul *acum* este mult prea puternic şi au renunţat la folosirea lui. Totuşi, eliminarea lui nu s-a făcut în mod sistematic. Prezentăm mai jos câteva exemple care arată că traducătorii au fost tributari textului englezesc:

Ioan 12:57	*δεδώκεισαν δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἐντολήν*
	Now both the chief priests and the Pharisees had given a commandment
	Acum deopotrivă preoţii de seamă şi fariseii poruncă dăduseră
Rom. 6:8	*δὲ ἀπεθάνομεν σὺν Χριστῷ, πιστεύομεν ὅτι καὶ συζήσομεν αὐτῷ*
	Now if we be dead with Christ, we believe that we shall also live with him
	Acum dacă suntem morţi împreună cu Cristos, cred că vom şi trăi cu el.
Mat. 24:32[18]	*Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν*
	Now learn a parable of the fig tree
	Acum învăţaţi o parabolă a smochinului

În cazul ultimului exemplu, dincolo de prezenţa lui *acum*, care nu are corespondent în greacă, mai sesizăm şi înţelegerea eronată a textului englezesc. Traducerea secvenţei gr. *ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς* („de la smochin") prin „of the fig tree" este corectă. Genitivul din KJB este însă ambiguu, pentru cel care nu-l interpretează prin raportare la textul grec. Traducătorul român l-a considerat, în mod eronat, genitiv posesiv, redându-l ca atare.

4.2.3. Greşeli datorate necunoaşterii sensurilor unor termeni din KJB

a) „Damsel" — „tânără" sau „slujnică"? Termenul *damsel* este folosit uneori în KJB cu sensul de 'slujnică, servitoare'. În Gen. 24:61 se spune că Rebeca şi „her damsels" au plecat spre Ţara Promisă, la invitaţia lui Eleazar, care fusese trimis de stăpânul său, Avraam, să aducă o mireasă pentru Isaac. În context, ebr. *na'arote'hā* nu poate fi tradus decât prin „slujnicele sale". În Noul Testament, *damsel* traduce grecescul *παιδίσκη* (Mat. 26:69). Din păcate, traducătorii FIDELEI l-au redat prin „tânără", ignorând complet valenţele multiple ale acestui termen. Folosirea lui

[18] *Cf.* şi versetul paralel din Marc. 13:28.

BDD-A19599 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:48 UTC)

damsel cu sensul de 'slujnică' nu este nicidecum o particularitate a KJB. O utilizare de acest tip întâlnim şi în *The Examination of Men's Wits* (1594)[19], versiunea engleză a lucrării *Examen de ingenios* (1575), scrisă de medicul spaniol Juan Huarte. Citatul biblic latinesc „Misit ancillas suas vocare ad arcem" (Prov. 9:3)[20] este redat în engleză prin „He sent his damsels to call to the Castle".

b) *ἄρχων* — „prinţ" sau „căpetenie"? KJB redă gr. *ἄρχων* fie prin *ruler*, fie prin *prince*. În obedienţă strictă faţă de „originalul" folosit, traducătorii FIDELEI au redat termenul *prince* prin echivalentul cel mai la îndemână, *prinț*, fără a-şi pune problema dacă termenul românesc este adecvat în toate contextele. De pildă, în Ioan 12:31 citim (cu referire la Satan) că „prinţul acestei lumi va fi aruncată afară". Am putea trece cu vederea această neologizare (nepotrivită), dacă n-am întâlni şi contexte în care termenul *prinț* este contraindicat. În 1 Cor. 2:6, 8 se face referire la „prinţii acestei lumi" care, ne spune Sf. Apostol Pavel, l-au răstignit pe Hristos. Cei pe care îi are în vedere apostolul sunt membrii sinedriului iudeu, regele Irod şi guvernatorul Pilat. Însă despre niciunul dintre membrii acestei „monstruoase coaliţii" nu s-ar putea spune că era „prinţ" în sensul românesc al termenului. Discordanţa devine şi mai evidentă în Apoc. 1:5, verset potrivit căruia Iisus este *ὁ ἄρχων τῶν βασιλέων τῆς γῆς* („stăpânul împăraţilor pământului"). Soluţia folosită de KJB este „the prince of the kings of the earth", transpus în FIDELA prin „prinţul împăraţilor pământului".

Cititorii KJB şi cei ai FIDELEI ar putea fi contrariaţi că Iisus este prezentat cu titlul de „prinţ", dat fiind că prinţul este, prin definiţie, mai mic în rang decât împăratul. Totuşi, traducătorilor KJB nu avem a le reproşa nimic. Potrivit OED, *s.v.*, în engleza veche termenul *prince* era folosit cu înţelesul de 'monarch, *esp.* a king. Formerly also, a person whose authority is paramount, a ruler, a chief; a leader, a commander'. Prin urmare, prezenţa termenului *prince* în texte ca 1 Cor. 2 sau Apoc. 1:5 nu-l intrigau pe cititorul englez. Dar în limba română termenul *prinț* nu s-a bucurat niciodată de o asemenea elasticitate semantică. Traducătorii FIDELEI l-au întins pe calapodul KJB, încercând să-i dea noi valenţe, însă rezultatul este o formulă nefericită.

c) *μοναί* — „locaşuri" sau „locaşuri mari"? (Ioan 14:2). În ciuda faptului că în Ioan 14:2 nu întâlnim adjectivul *mari* nici în textul grec, nici în KJB, traducătorii FIDELEI l-au folosit cu referire la *locașurile* (gr. *monaiv*, KJB *mansions*) pe care Mântuitorul le promite ucenicilor săi în discursul de rămas bun. Este deci firesc să ne întrebăm: care sunt motivele pentru care traducătorii români au folosit sintagma „locaşuri mari", dacă originalul vorbeşte doar de „locaşuri"?

Analiza istoriei termenului *mansion* ne ajută să găsim răspunsul. În engleza americană modernă, *mansion* este folosit mai cu seamă cu sensul de 'a large imposing residence' (MERRIAM-WEBSTER). De bună seamă, traducătorii români vor fi crezut că şi în KJB termenul înseamnă acelaşi lucru, de aceea au redat *mansion* prin „locaş

[19] Huarte (1959: 130).
[20] Pentru documentare am folosit ediţia a doua a cărţii, cenzurată de Inchiziţie (Huarte 1594: 178).

BDD-A19599 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:48 UTC)

mare". Ceea ce nu par să fi ştiut traducătorii este că în engleza lui Tyndale sau a lui Shakespeare *mansion* era folosit adeseori cu înţelesul de 'locaş' sau 'încăpere'.

În prima sa ediţie a NT (1526, retipărită în 1534), Tyndale îl foloseşte pentru a traduce gr. *μονή*, *οἰκία* sau *οἰκητήριον*: „In my fathers housse are many mansions" (Ioan 14:2); „Oure erthy mancion wherin we now dwell" (2 Cor. 5:1); „Desyringe to be clothed with oure mansion which is from heven" (2 Cor. 5:2). Într-o carte despre America (*A Treatyse of the Newe India*, 1553) tradusă de Richard Eden, după *Cosmografia* lui Sebastian Münster, întâlnim *mansion* cu sensul de 'încăpere': „They came to a low cottage... hauing in it two mansions, in one of ye which were women & children & in the other only men". Mai aproape de perioada când a fost publicată KJB, Shakespeare (*Cymbeline* iii. iv. 68) pune în gura inocentei Imogen următoarele cuvinte: „I draw the sword myself: take it and hit/ The innocent Mansion of my Loue, my Heart".

d) *ἀτμίς καπνοῦ* — „nor de fum" sau „vapori de fum"? (Fapte 2:19). În Fapte 2:19, FIDELA foloseşte secvenţa „vapori de fum", sub directa influenţă a expresiei „vapour of smoke"[21] din KJB, căreia în greceşte îi corespunde *ἀτμίδα καπνοῦ* („coloană de fum").[22] În Faptele Apostolilor 2, Sf. Petru ţine o predică în care citează din Ioel 3:3. Luca, autorul cărţii Faptelor, redă predica în greceşte şi urmează destul de fidel textul septuagintal al profeţiei lui Ioel: *καὶ δώσω τέρατα ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ επὶ τῆς γῆς αἷμα καὶ πῦρ καὶ ἀτμίδα καπνοῦ.* În spatele secvenţei din Septuaginta (*ἀτμίδα καπνοῦ*, „coloană de fum") se află ebraicul *timarot 'aşan* („coloane de fum"), redat în mod corect de traducătorii KJB printr-un plural: „pillars of smoke".

Înainte de a analiza soluţia de traducere propusă de FIDELA, considerăm necesară o scurtă analiză a termenului gr. *ἀτμίς* şi a modului în care a ajuns să fie redat în KJB prin „vapour". Un aspect interesant cu privire la *ἀτμίς* este ambivalenţa lui. În unele contexte este folosit în mod clar cu sensul de 'abur' sau 'vapor'. Prin contrast, în LXX termenul este folosit des cu sensul de 'fum': *ἀτμὶς καμίνου*, „fumul unui cuptor" (Gen. 19:28), *ἡ ἀτμὶς τοῦ θυμιάματος*, „fumul de tămâie", (Lev. 16:13, Ezec. 8:11), *λιβάνου ἀτμὶς ἐν σκηνῇ*, „fumul tămâiei în cort" (Sirah 24:14). O ocurenţă aparte întâlnim în Sirah 22:24, verset care foloseşte atât *ἀτμὶς*, cât şi *καπνός*. Pentru că limba română nu avem sinonime pentru *fum*, traducătorul român a redat primul termen prin *abur* şi al doilea prin *fum*: *ἀτμὶς καμίνου καὶ καπνός*, „aburul din cuptor şi fumul" (Sirah 22:24, SEPT. NEC).

În traducerile englezeşti, secvenţa „vapour of smoke" se întâlneşte la Wycliffe („Blood, and fijr, and vapour of smoke", Ioel 2:30), probabil sub influenţa VULG. („vaporem fumi"), în TYNDALE 1534 (Fapte 2:19), fiind preluată de BISHOPS 1568, prin mijlocirea căreia a trecut în KJB.

---

[21] Tot versetul: „And I will shew wonders in heaven above, and signs in the earth beneath; blood, and fire, and vapour of smoke".

[22] În SCRIVENER 1894, textul spune: *καὶ δώσω τέρατα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ σημεῖα ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, αἷμα καὶ πῦρ καὶ ἀτμίδα καπνοῦ.*

BDD-A19599 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:48 UTC)

Dar cât de corectă este expresia „vapori de fum”? În limba română folosim expresii ca „vapori de apă”, „vapori de mercur”, „vapori de clor” etc., dar nu şi „vapori de fum”. Spunem, în schimb, „nori de fum”, „coloane de fum” sau, dacă vrem să folosim limbajul mai vechi, „stâlpi de fum”. Caracterul impropriu al expresiei „vapori de fum” se datorează, evident, KJB, care a pus în circulaţie o sintagmă a cărei origine coboară până la Vulgata.

e) „Înţelegerea celor prudenţi” (1 Cor. 1:19). O altă greşeală apărută din insuficienta cunoaştere a limbii engleze se întâlneşte în 1 Cor. 1:19. Secvenţa gr. *τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν* a fost tradusă în englezeşte prin „the understanding of the prudent” şi apoi, în româneşte, prin „înţelegerea celor prudenţi”. Traducătorul nu pare să-şi fi pus întrebarea dacă engl. *prudent* are acelaşi sens ca şi rom. *prudent*. În engleza secolului al XVII-lea, *prudent* însemna ‘wise, discerning, knowledgeable’[23]. În limba română modernă, *prudent* poate fi definit după cum urmează: ‘care prevede eventualele consecinţe, orientându-se bine în mediul înconjurător; care acţionează luând toate măsurile de precauţie; prevăzător; precaut; circumspect’. Critica Sf. Pavel (care citează din Is. 29:14) nu vizează persoanele „prevăzătoare”, ci „inteligenţia” elenistică, pe acei exponenţii ai unei *Weltanschauung* păgâne, care preţuiau retorica şi erudiţia seculară. Să mai observăm că în textul grecesc întâlnim două cuvinte înrudite (*σύνεσιν*, *συνετῶν*) pe care o traducere consecventă ar trebui să le redea în consecinţă. „Priceperea celor pricepuţi” ar fi fost o soluţie mai convenabilă, pe care traducătorii FIDELEI n-au folosit-o, fiindcă nu au tradus din greacă, ci din engleză.

f) „Potire pline cu arome”? (Apoc. 5:8). În FIDELA, cei 24 de bătrâni din Apocalipsă ţin în mâini „harpe şi potire de aur pline de arome”. Deoarece textul grecesc vorbeşte despre *θυμιάματων* (‘substanţă plăcut mirositoare, arsă în context cultic; tămâie’, *cf. θυμίαμα*, BDAG) ne întrebăm cum au ajuns traducătorii să folosească un termen care în româneşte este folosit în mod tipic pentru a denumi calitatea (gustul sau mirosul) unei substanţe. În textul corespunzător din KJB, întâlnim substantivul *odours*, a cărui utilizare în engleza veche o vom investiga sumar. Potrivit OED, termenul este folosit la propriu cu două accepţiii: atât în sensul de ‘proprietate’[24], cât şi în cel de ‘substanţă’[25]. Cu acest înţeles, termenul apare în Apoc. 5:8, în traducerea asociată cu Wycliffe[26], fiind utilizat în egală

[23] OED, *s.v.* „prudent 2”. După cum indică acest dicţionar, *prudent* ca echivalent al lui *συνετός* este atestat încă din sec. XIV: „a1382 *Prefatory Epist. St. Jerome in Bible* (Wycliffite, E.V.) (Bodl. 959) v. 4, I sall lesen þe wisdome of wyse men, & þe prudence of prudent men I schall reprouen; þe verrey wisdome schall spyll þe fals wysdome”.

[24] OED, *s.v. odour*. „1. The property of a substance that is perceptible by the sense of smell; (in early use) *spec.* a sweet or pleasing scent; (now, freq.) an unpleasant smell”.

[25] *Ibid.* „2. A substance that emits a sweet smell or scent, *esp.* incense, spice, ointment, etc.; a perfume. Also: †an odoriferous flower. Now *rare*”.

[26] OED citează chiar versetul din Ap. 5:8: „*a*1425 (1395) *Bible (Wycliffite, L.V.)* (Royal) (1850) Apoc. v. 8 Hadden ech of hem harpis, and goldun violis ful of odours”.

BDD-A19599 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:48 UTC)

măsură de TYNDALE 1534 („vialles full of odoures")[27] sau de BISHOPS 1568 („vyals full of odours"). Lipsa de discernământ a traducătorului român face ca o exprimare acceptabilă în engleză să devină improprie în limba română.

4.2.4. Calchierea soluțiilor de traducere interpretative din KJB

Dat fiind că orice versiune, oricât de literală s-ar pretinde, introduce pe alocuri soluții de traducere interpretative, nu trebuie să fim surprinși că ele există și în KJB. Atunci când ele apar „copiate la indigo" și în FIDELA, în condițiile în care textul grec acceptă mai multe soluții de traducere în română, este limpede că ele au fost împrumutate direct din engleză. Prezentăm mai jos câteva exemple care ilustrează sinoptic relația de dependență dintre KJB și FIDELA.

Luca 8:22 — *ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν/ on a certain day/ într-o zi anumită*. Traducerea direct din greacă ar trebui să fie „într-una din zile". Soluția din KJB provine de la TYNDALE 1534: „on a certayne daye".

Ioan 19:29 — *σκεῦος οὖν ἔκειτω ὄξους μεστόν/ there was set a vessel full of vinegar/ acolo s-a pus un vas plin cu oțet*. Verbul *ἔκειτω* este fie la diateza medie („se afla"), fie la cea pasivă („a fost pus"), pentru care optează și KJB (*cf.* VULG. *positum erat*). Versiunile recente adoptă o traducere mai firească („era", „se afla"), ce ar fi fost de dorit să apară și în FIDELA.

1 Cor. 1:10 — *Παρακαλῶ/ I beseech/ vă implor*. Traducerea tipică în limba română este „vă îndemn". Englezescul *beseech* are o intensitate mai mare decât originalul, motiv pentru care, în FIDELA, Sf. Pavel ajunge să-i „implore" pe corinteni.

1 Cor. 6:16 — *φησίν/ saith he/ spune el*. Verbul gr. *φησίν* este folosit în acest verset pentru a introduce un citat din Scriptură. Prin urmare, în traducere ar trebui pus între paranteze [Scriptura]. Textul grec nu conține pronumele personal masculin din KJB (sau din alte versiuni engleze mai vechi), respectiv FIDELA.

Evrei 1:4 —*κεκληρονόμηκεν/ he hath by inheritance obtained/ a obținut prin moștenire*. Forma de perfect a verbului gr. *κληρονομέω* ar fi trebuit tradusă, în mod firesc, prin „a moștenit". Din motive care nu sunt clare, TYNDALE 1534 a folosit o perifrază („he hath by inheritaunce obteyned") care, prin intermediul BISHOPS 1568 și al KJB, a pătruns și în tradiția biblică românească.

Evr. 1:13 — *ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου/ footstool/ așternutul piciorului*. Deși LXX conține în mod evident un plural („picioarelor"), singularul *foot* din termenul compus *footstool* i-a indus în eroare pe traducătorii români, care au folosit și în românește un singular.

Evr. 4:13 — *κτίσις ἀφανής/ creature that is not manifest/ ființă care să nu fie arătată*. Adjectivul gr. *ἀφανής* a fost tradus de TYNDALE 1534 prin „invisible", în vreme ce BISHOPS 1568 a preferat perifraza „not manifest", preluată de KJB. Un echivalent natural în română ar fi „ascunsă" (*i.e.* „nici o ființă nu este ascunsă").

[27] În Luca 1:9, Tyndale a folosit inițial *odoures* („His lott was to bren odoures"), dar în ediția revizuită a renunțat la el, folosind termenul *incense* („his lot was to burne incence").

BDD-A19599 © 2012 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:48 UTC)

4.2.5. Probleme de ordin stilistic

În această secţiune semnalăm atât neologismele, care fac notă discordantă cu stilul bisericesc, cât şi calcurile frazeologice, care nu se potrivesc cu registrul limbii române literare. De pildă, în episodul Bunei Vestiri, arhanghelul Gabriel o numeşte pe fecioara Maria „privilegiată" (*κεχαριτωμένη*, Luca 1:28), iar două versete mai jos îi spune că a găsit nu „har", ci „favoare" (Luca 1:30). În acelaşi context, insistenţa traducătorilor de a urma fidel textul englezesc[28] (marcat de redundanţă) se soldează cu formulări de un comic involuntar: „Vei rămâne însărcinată în pântecele tău" (*συλλήψῃ ἐν γαστρί*, Luca 1:31). În relatarea despre naştere din cealaltă evanghelie, citim că „o fecioară va fi însărcinată" (*ἐν γαστρὶ ἕξει*, Mat. 1:23) şi că magii de la Răsărit vin la pruncul Iisus cu „tezaure" (*θησαυρούς*, Mat 2:11).

Terminologia care trimite la statutul socio-profesional al personajelor din evanghelii a fost „adusă la zi": ucenicii sunt acum „discipoli", cărturarii au devenit „scribi", aprodul s-a transformat în „executor" (*ὑπηρέτης*, Mat. 5:25), vameşul Matei nu stă la „vamă", ci la „recepţia vămii" (*τελώνιον*, Mat. 9:9)[29], iar robii din Luca 19:15 nu fac „negoţ", ci „comerţ", drept care negustorul amator de perle nu poate fi decât „comerciant" (*ἀνθρώπῳ ἐμπόρῳ*, Mat. 13:45). Iosif din Arimateea nu mai este „sfetnic", ci „consilier" (*βουλευτής*, Marc. 15:43), iar soborul însuşi a devenit, desigur, un „consiliu" (*συνέδριον*, Mat. 26:59). Cea mai radicală schimbare îl vizează probabil pe Ioan Botezătorul, rebotezat el însuşi cu numele de „Ioan Baptist".

Parcurgând episodul ispitirii din Mat. 4:5, un cititor neavizat ar putea rămâne cu impresia că templul de la Ierusalim seamănă cu o moschee, de vreme ce diavolul l-a dus pe Mântuitorul „pe un turn al templului"[30]. În acord cu KJB, cetatea la care face referire Mântuitorul în Mat. 5:14 nu mai este aşezată „pe un munte", ci „pe un deal". Pridvoarele scăldătorii Vitezda au devenit „arcade" (*στοάς*, Ioan 5:2), iar casa din pildă nu are temelia pe stâncă, ci este „fondată pe stâncă" (*τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν*, Mat. 7:25). Ori de câte ori călătoreşte pe mare, Iisus nu se suie în corabie, ci „se îmbarcă" (*ἐμβάντι*, Mat. 8:23), iar la finalul discursurilor sale oamenii sunt nu „uimiţi", ci „înmărmuriţi" (Mat. 7:28). Desigur, aceia dintre ei care nu cred vor fi „damnaţi" (*κατακριθήσεται*, Marc. 16:16), probabil fiindcă n-au fost „predestinaţi" pentru mântuire (Efes. 1:5, Rom. 8:30).

Dacă limbajul neologic folosit ar putea fi justificat din raţiuni practice (o traducere pentru omul modern trebuie să fie ea însăşi modernă), nu găsim nici o justificare pentru numeroasele cazuri în care traducătorii încalcă proprietatea

[28] KJB: „thou shalt conceive in thy womb". Formularea îşi are originea în TYNDALE 1534: „thou shalt conceave in thy wombe".

[29] De notat că Zacheu, colegul său de breaslă, coboară nu dintr-un dud, ci dintr-un sicomor.

[30] Termenul englezesc *pinnacle* (utilizat de Wycliffe, Tyndale şi ceilalţi traducători) provine în ultimă instanţă din Vulgata (*pinnaculum*), care traduce gr. *πτερύγιον*, diminutiv al lui *πτέρυξ* („aripă"). Cercetătorii nu sunt siguri cu privire la forma acestui element arhitectonic (*cf.* BDAG, *s.v.*, şi TDNT, vol. 3, p. 236), dar, indiferent cum ar fi arătat, în mod sigur nu putea fi vorba de un turn.

BDD-A19599 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:48 UTC)

termenilor, cu efecte dezastruoase la nivel stilistic. De pildă, Ioan este comparat nu cu o „trestie clătinată de vânt", ci cu o trestie „scuturată" de vânt, „marele preot" a devenit „înaltul preot", iar sintagma „taţii noştri" este folosită în mod repetat, în locul celei consacrate, „părinţii noştri".

Uneori, adverbele folosite smulg cititorului un zâmbet, ca în cazul incidentului de la Gadara, în urma căruia „toată turma de porci s-a aruncat furios în jos" (Mat. 8:32).[31] Există şi situaţii în care adverbul folosit denaturează sensul originalului grecesc. În FIDELA, Iosif din Arimateea „a intrat cutezător la Pilat" (Marc. 15:43), dar avem motive serioase să ne îndoim că avem de-a face cu un exemplu de bravadă. O lectură contextuală atentă sugerează că textul grecesc ar trebui interpretat în sensul că notabilul evreu „a îndrăznit să meargă la Pilat" (*τολμήσας εἰσῆλθε πρὸς Πιλᾶτον*).[32]

În partea de final a acestei secţiuni, prezentăm într-un tablou „sinoptic" câteva calcuri frazeologice care pun în evidenţă atât dependenţa FIDELEI de KJB, cât şi aberaţiile stilistice care iau naştere din lipsa de discernământ a traducătorilor. Toate exemplele au fost selectate din epistola 1 Corinteni. Textul de pe prima coloană provine din ediţia SCRIVENER 1894 (reprezentativă pentru *Textus Receptus*), cel din mijloc provine din KJB, iar cel de la final, din FIDELA.

1:17 — *κενωθῇ/ be made of none effect/ să fie făcută fără efect*. Verbul *κενόω* se traduce de regulă prin „a goli", dar în context are sensul de „a zădărnici". Perifraza din FIDELA este în mod cert calchiată după KJB.

1:20 — *οὐχὶ ἐμώρανεν ὁ Θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου/ hath not God made foolish the wisdom of this world?/ Nu a făcut Dumnezeu prosteaască înţelepciunea acestei lumi?* În context, sensul verbului gr. *μωραίνω* (la aor. *ἐμώρανεν*), înrudit cu *μωρός* 'prost, nebun, nerod') este de 'a face să pară nebun/nerod', dar în tradiţia biblică românească redarea lui s-a dovedit variată: „a prosti" (CORNIL. 1924), „a scoate de nebun(ă)" (GAL. 1938), „a dovedi nebună" (BIBL. 1968). Soluţia din FIDELA este o evidentă stângăcie la nivel stilistic.

6:4 — *τοὺς ἐξουθενημένους/ least esteemed/ cel mai puţin stimaţi*. Dacă participiul *τοὺς ἐξουθενημένους* ar fi fost tradus direct din greacă, ar fi trebuit să găsim în FIDELA un alt echivalent. În context, verbul gr. *ἐξουθενέω* trebuie tradus prin „a dispreţui", iar participiul gr. *ἐξουθενημένους*, prin „cei dispreţuiţi, cei desconsideraţi". Traducătorii KJB au recurs la perifraza „least esteemed", urmată şi de FIDELA.

6:12 — *οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι/ I will not be brought under the power/ nu voi fi adus sub puterea*. Verbul gr. *ἐξουσιάζω* înseamnă 'a stăpâni' sau 'a fi stăpân peste'. O traducere literală din greacă a formei de viitor ar fi fost „nu voi fi stăpânit", nicidecum „nu voi fi adus sub puterea". Rezultatul calchierii KJB duce şi în acest caz la o formulare deficitară în limba română.

---

[31] O traducere direct din greacă a verbului *ὥρμησε* („s-a năpustit") nu necesită folosirea vreunui adverb, ideea de violenţă fiind inclusă în verb.

[32] *Cf.* traducerea din BDAG, s.v. *τολμάω* „he summoned up courage and went in".

BDD-A19599 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:48 UTC)

6:20 — *ἠγοράσθητε/ For ye are bought/ sunteţi cumpăraţi*. Verbul gr. *ἀγοράζω* este folosit aici la aorist şi ar trebui tradus printr-un perfect compus, „aţi fost cumpăraţi", nu prin prezentul „sunteţi cumpăraţi", pătruns în FIDELA prin intermediul KJB.

5. Concluzii

În studiul nostru ne-am concentrat pe relaţia dintre KJB şi FIDELA din perspectiva Noului Testament, raportând ambele versiuni la *Textus Receptus*, pe care traducătorii români pretind că l-au urmat. Punerea în context a celor două versiuni biblice, urmată de analiza lor comparativă ne-a condus către următoarele concluzii:

1) Versiunea FIDELA este o manifestare pe tărâm românesc a unui tip de fundamentalism religios specific unei aripi a protestantismului american, potrivit căreia, spre deosebire de versiunile moderne ale Bibliei, KJB păstrează „toate cuvintele lui Dumnezeu". Exponenţii acestor convingeri au canonizat o anumită versiune a Bibliei („Versiunea Autorizată"), ignorând istoria ei, contextul în care a apărut, convingerile care stau la baza ei şi limitările scoase la iveală îndeosebi de cercetările biblice şi filologice din ultimul secol. Lucrând la întocmirea unei noi versiuni a Scripturii, traducătorii KJB au fost conştienţi că se află în albia largă a unei tradiţii venerabile care nu se va încheia odată cu ei. Orizontul lor larg, caracterizat nu doar de o bună cunoaştere a autorilor clasici şi a textului biblic, ci şi de un solid aparat hermeneutic, cu fundament patristic, contrastează puternic cu orizontul strâmt al realizatorilor FIDELEI. În mod ironic, sloganul care defineşte demersul FIDELA („toate cuvintele lui Dumnezeu") este indirect pus sub semnul întrebării tocmai de Miles Smith, în prefaţa KJB: „Is the kingdome of God become words or syllables?".

2) Faptele de limbă analizate în acest studiu contrazic în mod evident afirmaţiile din prefaţa Bibliei FIDELA, scoţând la iveală atât o strânsă dependenţă între KJB şi textul românesc, cât şi soluţii de traducere care diferă semnificativ de cele care ar rezulta dacă FIDELA ar fi fost tradusă direct din limba greacă. Contradicţia flagrantă între ceea ce se afirmă în prefaţă şi realitatea ascunsă în paginile traducerii plasează versiunea FIDELA în compania altor versiuni româneşti care, deşi se declară traduceri după textul original, sunt în realitate traduceri după alte traduceri (de exemplu *Palia de la Orăştie*, din 1582).

3) Deşi analiza noastră urmăreşte aproape exclusiv exemple din Noul Testament, putem presupune că situaţia nu diferă semnificativ în cazul Vechiului Testament. Această ipoteză ar trebui însă verificată printr-o analiză sistematică a celor două versiuni şi prin raportarea permanentă la Textul Masoretic, pe care ambele îl revendică drept *Vorlage*.

4) Traducătorii FIDELEI sunt personaje anonime, care au refuzat să-şi asume versiunea pe care au pus-o în circulaţie. Studiul atent al acestei versiuni arată că

BDD-A19599 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:48 UTC)

traducătorii români nu stăpânesc bine nici limbile biblice, nici limba-sursă (engleza modernă timpurie), nici limba-ţintă (română modernă).

5) Chiar dacă stilul nu poate fi criteriul fundamental de evaluare a unei traduceri (prioritare fiind acurateţea şi claritatea), el rămâne unul important, fie şi pentru că este aspectul pe care un cititor (chiar şi nespecialist) îl observă cel mai uşor, încă de la prima interacţiune cu textul. Neologizarea violentă a limbajului biblic, lipsa de proprietate a termenilor folosiţi, construcţiile nefireşti (multe dintre ele rezultate din calchierea unor frazeologii englezeşti) şi stângăciile stilistice prezente în FIDELA fac din ea un experiment ratat. În prefaţa KJB, Miles Smith admitea că „the very meanest translation of the Bible [...] containeth the word of God, nay, is the word of God", după cum un om poate fi considerat chipeş şi arătos chiar dacă ar avea câţiva negi pe mână, pistrui pe faţă şi câteva cicatrici. Ne putem întreba dacă episcopul de Gloucester şi-ar fi menţinut părerea la vederea unui om cu faţa acoperită de negi şi brăzdată de numeroase cicatrici.

Bibliografie

A. Surse şi dicţionare

BARLOW 1638 = William Barlow, *The Summe and Substance of the Conference, which it pleased his excellent Majestie to have with the Lords Bishops, and others of his Clergie (at which the most of the Lords of the Councell were present) in his Majesties Privie-Chamber, at Hampton Court, Ianu. 14. 1603*. Contracted by William Barlow, doctor of Divinity, and Deane of Chester. Whereunto are added some copies (scattered abroad) unsavory, and untrue. Printed by John Norton, and are to bee sold by Ioshua Kirton, and Thomas Warren. London. 1638.

BDAG = Danker, Frederick William (ed.), *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature*, University of Chicago Press, Chicago, 2001.

BIBL. 1968 = *Biblia sau Sfînta Scriptură*, tipărită sub îndrumarea şi cu purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Justinian, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu aprobarea Sfîntului Sinod, EIBMBOR, Bucureşti, 1968.

BISHOPS 1568 = *The Holie Bible, conteynyng the Olde Testament and the Newe*, *1568*.

CORNIL. 1924 = *Biblia sau Sfînta Scriptură a Vechiului şi Noului Testament*, traducere nouă [de D. Cornilescu], cu trimeteri, Societatea Biblică pentru Răspîndirea Bibliei în Anglia şi Străinătate, 1924.

GAL. 1938 = *Biblia, adică Dumnezeiasca Scriptură a Vechiului şi a Noului Testament*, tradusă după textele originale ebraice şi greceşti de preoţii profesori Vasile Radu şi Gala Galaction din înalta iniţiativă a Majestăţii Sale Regelui Carol II, Fundaţia pentru Literatură şi Artă „Regele Carol II", Bucureşti, 1938.

GENEVA 1595 = *The Bible, that is, the Holy Scriptures conteined in the Olde and New Testament*, translated according to the Ebrew and Greeke, and conferred with the best translations in diuers languages. With most profitable annotations upon all the

BDD-A19599 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:48 UTC)

hard places, and other things of great importance, imprinted at London by the Deputies of Christopher Barker, Printer to the Qveenes most excellent Maiestie, anno 1595.

CHB = *Cambridge History of the Bible*, 3 vol., Cambridge University Press, Cambridge, 1969–1970.

FIDELA = *Biblia Fidela*, traducere literală nouă, completat, revizuită şi actualizată, Editura Fidela, Cluj-Napoca, 2010.

KJB = *The Holy Bible, Conteyning the Old Teſtament, and the New*, Newly Tranſlated out of the Originall tongues: & with the former Tranſlations diligently compared and reuiſed, by his Maiesties speciall Comandement. Appointed to be read in Churches. Imprinted at London by Robert Barker, Printer to the Kings moſt Excellent Maiestie. Anno Dom. 1611.

KJB 2010 = *The Holy Bible*. Quatercentenary Edition. An Exact Reprint in Roman Type, Page for Page and Line for Line of the King James Version Published in the Year 1611, ed. Gordon Campbell, Oxford University Press, Oxford, 2010.

MERRIAM-WEBSTER = *Merriam-Webster's Collegiate Dictionary*, ediţia a 11-a, Merriam-Webster, Springfield, 2003.

OED = *Oxford English Dictionary*, ed. a 2-a, 20 vol., Oxford University Press, Oxford, 1989.

SCRIVENER 1894 = F. H. A. Scrivener, *The New Testament in the Original Greek according to the Text followed in the Authorized Version*, Cambridge University Press, Cambridge, 1894.

SEPT. NEC = *Septuaginta 4*, tomul II: *Iov, Înţelepciunea lui Solomon, Înţelepciunea lui Iisus Sirah, Psalmii lui Solomon*, volum coordonat de C. Bădiliţă, F. Bălţăceanu, M. Broşteanu, în colaborare cu pr. Ioan-Florin Florescu, traduceri de Smaranda Badilita, Francisca Baltaceanu, Monica Brosteanu, Iulia Cojocariu, Stefan Colceriu, Eugen Munteanu, Colegiul „Noua Europă", Polirom, Iaşi, 2007.

TBS 2002 = *Biblia sau Sfânta Scriptură a Vechiului şi Noului Testament*, cu trimiteri, Trinitarian Bible Society, 2002.

TDNT = Gerhard Kittel şi Gerhard Friedrich (eds.), *Theological Dictionary of the New Testament*, 10 vol., trad. G. W. Bromiley, Eerdmans, Grand Rapids, 1964–1976.

TYNDALE 1534 = William Tyndale, *The Newe Testament dylygently corrected and compared wtih the Greke*, Antwerp, 1534.

VULG. = Roger Gryson (ed.), *Biblia Sacra Iuxta Vulgatam Versionem*, ed. a V-a, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 2007.

WILKINS 1737 = David Wilkins, *Concilia Magnae Britanniae et Hiberniae, ab Anno MCCL ad Annum MDXLV*, vol. 3, Gosling, Gyles, Woodward, Davis, Londra, 1737.

B. Literatură secundară

Campbell 2010: Gordon Campbell, *Bible: The Story of the King James Version 1611-2011*, Oxford University Press, Oxford, 2010.

BDD-A19599 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:48 UTC)

Carson 1978: D. A. Carson, *The King James Version Debate. A Plea for Realism*, Baker Books, Grand Rapids, 1978.

Conţac 2011: Emanuel Conţac, *Tradiţia biblică românească. O prezentare succintă din perspectiva principalelor versiuni româneşti ale Sfintei Scripturi*, în „Studii teologice", 2011, nr. 2: 159−245.

Heaton 1913: William James Heaton, *The Puritan Bible and Other Contemporaneous Protestant Versions*, vol. 3 din *Our own English Bible: Its Translators and Their Work*, Francis Griffiths, Londra, 1913.

Huarte 1594: Huarte de San Juan, *Examen de ingenios para las sciencias: en el qual el lector hallara la manera de su ingenio, para escoger la sciencia en que mas ha de aprouechar* [...], Montoya, 1594.

Huarte 1959: Juan Huarte, *Examen de ingenios: The Examination of Men's Wits (1594)*, trad. Camillo Camilli, Richard Carew, Scholars' Facsimiles & Reprints, 1959.

Nicolson 2003: Adam Nicolson, *God's Secretaries*, New York, HarperCollins, 2003.

Norton 1993: David Norton, *A History of the Bible as Literature*, vol. 1: *From Antiquity to 1700*, vol. 2: *From 1700 to the Present Day*, Cambridge University Press, Cambridge, 1993.

Norton 2000: David Norton, *A History of the English Bible as Literature*, Cambridge University Press, Cambridge, 2000.

Norton 2011: David Norton, *The King James Bible: A Short History from Tyndale to Today*, Cambridge University Press, Cambridge, 2011.

BDD-A19599 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:48 UTC)